వాసిరెడ్డి సీతాదేవి గారి 'సమత'లో అరుంధతి

నెలనెలా ఓ స్త్రీ పాత్ర వ్యక్తిత్వ విశ్లేషణ

రచయితలకు ఆడ - మగ పరిధిలు వేసి, వారి మధ్య అర్థంలేని బేదాభిప్రాయాలు పెరిగిపోయిన రోజుల్లో వాసిరెడ్డి సీతాదేవిగారి లాంటి రచయిత్రులు ఈ గాలిగోడలను చెదరగొట్టారనే చెప్పాలి. మేధస్సుకు, జండర్‌కు సంబంధం లేదని చెప్పగలిగిన రచయిత్రులు, చాలా తక్కువమంది. ఒకప్పుడు, రచన "కుటీరపరిశ్రమ" అయిపోయి, తమకు తెలిసిన బానిసత్వాల కింద, స్త్రీత్వపు ప్రలోభాలకింద కూరుకుపోయి, అక్షరాలకు కూడా "ఆడతనం" చీరకట్టి, ఆలోచనలకు పరిధుల పాంజేబు పట్టాలు పెట్టి ఆపేయ్యకుండా, అక్షర విహంగాలను స్వేచ్ఛగా ఆలోచిస్తూ పొద్దెరుపు సూర్యుడికి స్వాగతం పలకమన్న రచయిత్రులలో కుమారి వాసిరెడ్డి సీతాదేవిగారొకరు.

సాహిత్య ఎకాడమీ బహుమతి రెండుసార్లు పొందిన రచయిత్రి ఈమె. ఆ అవార్డు పొందిన నవలల్లో 'సమత' ఒకటి. ఆమె రాసిన "మరీచిక" నవలను ప్రభుత్వం 'బాన్' చేసిన రోజుల్లో సీతాదేవిగారు.

"రచయిత బోధకుడుకాదు. ప్రవక్తకాడు, ఉపదేశకుడు కాడు. రచన వాస్తవికతను ప్రతిబింబించాలి. హిప్పీ పోలీసులా మాట్లాడడు. పోలీసు నక్సలైట్‌లా మాట్లాడడు. నక్సలైట్ గాంధీవాదిలా మాట్లాడడు. ఏ రచన అయినా ప్రజలలోకి వెళ్ళాక దానిని పొగడినా, తెగడినా, నిషేధిస్తే మౌనం వహించినా, ఆందోళన చేసినా ఆ బాధ్యత పాఠకులదే ఏ రచయితా నవలద్వారా సిద్ధాంతాలను ప్రతిపాదించడంగానీ ఉద్యమాలను నిర్మించడంకానీ ప్రపంచ సాహిత్య చరిత్రలోనే జరగలేదంటారు. పోతే రచయితకు సమాజం పట్ల నిర్దుష్టమైన కొన్ని బాధ్యతలున్నాయి. ఏరచయిత అయినా సమకాలీన సమాజ జీవితాన్ని తన అవగాహన మేరకు అర్థం చేసుకోవడం కూడా పాఠకుల అవగాహన స్థాయి మేరకే పరిమితమై ఉంటుంది -" అన్నారు.

ఈ కొద్ది వాక్యాలలోనే ఈమె అక్షరాలలో అస్పష్టత ఉండదని మనకు అర్థమైపోతుంది. సమసమాజం కోసం ఎలా పోరాడాలంటారో వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు గౌరవానికి కూడా అలాంటి ప్రాతిపదికనే కలిపించగలిగిన వ్యక్తి ఈవిడ.

"సమత"లో అరుంధతి ఒక మంచి సృష్టి. ఈ పాత్ర పరిస్థితులకు, ప్రలోభాలకు లొంగిపోయిన పాత్ర. "అరె.. ఇలా జరుగుతుందేమిటి?" అని మనసుని అరుంధతి ఆశ్చర్యపరచదు, "అవును! ఆ మనిషి ఇలాగే ప్రవర్తిస్తుంది మరి.. అంతే.." అనిపిస్తుంది. మన జీవన గమనంలో తటస్థపడే కొందరు స్త్రీ మూర్తులలో "అరుంధతి" ఛాయలు మనకు చాలా సులభంగా గ్రహింపుకు వస్తాయి.

అరుంధతి ఒక లేనింటి పిల్ల. పేదరికము, సవితితల్లి అసూయ, పుట్టుకతో వచ్చిన సౌందర్యం, వయస్సు తెచ్చిపెట్టే అలజడులు, ఏమాత్రం ఎదగడానికి అవకాశమివ్వని చచ్చు సాహిత్యపఠనం - ఇవన్నీ అరుంధతిని మేధాపరంగా చాలా అస్థవ్యస్తంగా పెంచుతాయి. కష్టాలు, కన్నీళ్ళు ఒక "సుగుణ సుందరి"గా ఈ పిల్లను మార్చవు. అంతర్లీనమైన కచ్చ ఏదో ఆమెలో పడగవిప్పడం ప్రారంభిస్తుంది.

తన చుట్టూ మగపిల్లలు తిరుగుతున్నారని తెలిసి తన సౌందర్యపు ప్రత్యేకత, ఆకర్షణ ఏమిటో గ్రహించుకుంటుంది అరుంధతి. ఈమె వెర్రివేషాలు సవితి తల్లికి మరింత ఆలంబన ఇచ్చి చదువు మాన్పిస్తాయి.ఎన్ని దెబ్బలు కొట్టినా బెల్లం కొట్టిన రాయిలా నిలబడే అరుంధతి మొండితనం అప్పుడే ప్రస్ఫుటమౌతుంది. తన దోషం ఏమిటో ఆలోచించుకోవడం కన్న, "ఈ నరకంలోనించీ ఎవరైనా అబ్బాయితో పారిపోతే.." అని ఆలోచిస్తుంది ఈ పిల్ల.

కానీ అరుంధతిని విధి అంత త్వరగా శిక్షించదు. ఆమె మారడానికి కొన్ని వరాలిస్తుంది. "బీదకుటుంబాన్ని ఆదుకున్నవాళ్ళమౌతాము" అని రహస్యంగా రెండువేల రూపాయలు ఇచ్చి, అరుంధతిని తన ఒక్కగానొక్క కొడుకు, సౌమ్యుడు, ఆస్తిపరుడు, బుద్ధిమంతుడు అయిన సీతాపతికి ఇచ్చి చేసుకుంటుంది, బంగారు తల్లిలాంటి శాంతమ్మ. కానీ ఆ అత్తగారి మంచితనం అర్థమయ్యే సంస్కారం అరుంధతిలో లేదు. పల్లెటూరు రైతులా పంచెకట్టు, కిర్రుచెప్పులు ఉన్న సీతాపతి నచ్చలేదు ఆమెకు. అయినా పెళ్ళి ఆగదు. స్నిగ్ధమనోహరంగా వయస్సు పసిడి పూతలు తొడిగి ఆమె బాహ్యసౌందర్యం భర్తను వివశుణ్ణి చేస్తుంది. తల్లి, ఆమె ఆప్యాయత, ఇంటి పరువు, ప్రతిష్ట - వీటికి ప్రాముఖ్యత లేకపోయి ఉంటే ఆమె పెంపుడు కుక్కలా మారుండేవాడు సీతాపతి. మంచి వాతావరణం, ప్రేమ, అత్తగారి ఆదరణ అరుంధతిలో మౌలికమైన గుణాల్లో మార్పు తీసుకురాదు. భర్త ఆదరణకు గర్వపడ్డా, అతను తల్లికి ఇచ్చే గౌరవాన్ని భరించలేకపోతుంది. ఆమె పెంకి పట్టుదల, జాలితనం పసితనం కింద తీసుకోగలిగిన భర్త, అత్తగారి మంచితనం అర్థంకాదు ఆమెకి.

"ఎందుకమ్మా? ఏడుస్తున్నావు?" అని అడిగితే? "నాన్న గుర్తుకు వచ్చి..." అని నమ్మకంగా అబద్ధమాడెయ్యగలదు అరుంధతి. "పోనీ చూసిరాకూడదూ?" అంటే, పుట్టింట్లో ఏ వ్యక్తితోనూ అనుబంధంలేని అరుంధతి వొద్దు పొమ్మంటుంది.

తమ గదిలో ఉండే రాజారావు ఫోటో అతడి గురించి అతని గొప్ప ఆదర్శాల గురించి, భర్త, అత్తగారూ ఆ ఇంటి బిడ్డను గురించి చెపుతున్నట్లు వర్ణిస్తూంటే, అర్థంకాదు అరుంధతికి. ఆశ్చర్యం కూడా కలుగుతుంది. కానీ, తెలియని కుతూహలమేదో ఆమెలో అనవసరంగా పెరిగి పెద్దదౌతుంది.

ముగ్గుపెట్టి లాంతర్లు తుడుస్తున్న అరుంధతి ఎదురుగా గడ్డంతో మాసిపోయిన బట్టలతో తననే పరికిస్తూ ఆశ్చర్యంగా నిలబడిపోయిన వ్యక్తిని చూసి లోపలికి పారిపోతుంది. "దొంగ" అని ఒణికిపోతుంది. పరిచయస్థుడిలా తమ పడకగదిలోకి వచ్చి, "ఆ ఫోటో ఎవరిదని?" అడగగానే అప్రయత్నంగా రాజారావు ఫోటో గుండెల్లో దాచుకుంటుంది.

ఆమెలో ఆ క్షణం కనబడ్డ భయదసౌందర్యం అతణ్ణి వివశుణ్ణి చేస్తుంది.

"ఫోటోను గుండెల్లో దాచుకుంటున్నావు. మనిషిని ఇంట్లోనించి బైటకు పొమ్మంటున్నావు. విచిత్రంగా ఉందే..." అంటున్న ఆ వ్యక్తి "రాజారావు" అని తెలిసి అతని ఎదట నుంచీ పారిపోతుంది.

సున్నితంగా ఎదిగే మేధోబలం ఒక వ్యక్తికి సరికొత్త వింతస్ఫూర్తిని, కాంతిని ఇవ్వచ్చు. కానీ అది లేకపోయినా, కేవలం శారీరక సౌందర్యం భౌతికమైన జీవన వాంఛలను నిద్రలేపటానికి చాలా సులభంగా నాదస్వరం పట్టగలదని స్ఫురింపజేస్తారు రచయిత్రి. రాజారావులాంటి ఆదర్శవాది, మంచివాడు, త్యాగశీలి కూడా ఈ "కనికట్టు" నుంచీ తప్పించుకోలేకపోతాడు.

"ఎవరీ అద్వితీయమైన సౌందర్యరాసి? ప్రపంచాన్ని తనముందు మోకరిల్లచేసుకునే సౌందర్యం ఈమెది. ఈమెను చూస్తే తన అలసట అంతా తీరిపోయినట్లయింది. ఒక అందమైన చిత్రాన్ని చూసినట్లూ పాలరాతి శిల్పాన్ని తాకినట్లు, మంచికవి రచించి

అతని మొదటి భావగీతాన్ని చదివినట్లు -" ఇలా భ్రాంతిలో పడిపోతాడు రాజారావు.

ఒకవారంలో రాజారావు అంటే, తన భర్తకు అత్తగారికీ ఉండే సహజ సిద్ధమైన ప్రేమ, మర్యాద, అతని ఆదర్శాలు, వాస్తవ దృక్పథాలు, అతను పార్టీకోసం చేసిన త్యాగాలూ - ఇవన్నీ తెలుసుకున్న అరుంధతికి అర్థంలేని లోకాల్లో ప్రయాణం చేస్తున్నట్లనిపిస్తుంది. అతను అండర్ గ్రౌండ్ జీవితం వర్ణిస్తూంటే రాజకుమారుడి సాహసగాథలు విన్నట్లుగా ఉంటుంది. కానీ అతనిపట్ల వీటన్నింటినీ మించిన ఆకర్షణకు కారణం అతనికి తన సౌందర్యం పట్ల ఉన్న విభ్రాంతి.

ఆమె చదివే "శృంగారి" మొదలైన చెత్తపుస్తకాలు చూస్తాడు రాజారావు. అవన్నీ కుప్పపోసి తగలపెడతాడు. "ఇలాంటివి ప్రాథమిక పాశవిక ప్రవృత్తుల్ని రెచ్చగొడతాయి" - అని మందలించి, మంచి సాహిత్యం తెప్పించి ఇస్తాడు. అవి ఎలా చదవాలో, ఎలా అవగాహన చేసుకోవాలో చాలా సున్నితంగా చెప్తాడు. న్యాయానికి ఈ 'మలుపు' అరుంధతిలో ఆరోగ్యకరమైన మార్పు తీసుకురావలిసింది.

కానీ, అది జరగదు. ఈ పరిచయ పరిణామంలో ప్రతిక్షణం తను అందమైన ఆడదాన్నన్న సంగతి, రాజారావుకు తనపట్ల పెరుగుతున్న ఆకర్షణ సంగతి మర్చిపోదు అరుంధతి. అతడు తనను తప్పించుకు తిరగడానికి కారణం, తన నుంచీ దూరం కావడానికే అని అర్థమౌతుంది. అతని చూపుల్లోని బాధ, కన్నీరు - వీటికి తనే కారణం అన్న గ్రహింపు ఆమెకు అత్యంత హాయిని కలిగిస్తుంది. వివాహిత, గౌరవనీయురాలైన ఇల్లాలు అయిన తనకు, భార్యాబిడ్డలు, వాటికి మించిన పార్టీఆదర్శాలు ఉన్న అతనికి మధ్య పెరుగుతున్న ఆకర్షణ ఎంత భయంకరమైన పరిణామం చెందుతుందో అరుంధతికి తెలియదు.

శ్రావణ మంగళవారం నోము నోచుకుని, ఆకుపచ్చచీర, చేతికి పసుపు తోరం, ప్రలోభపెట్టే చూపుల్తో నిలబడ్డ అరుంధతిని రాజారావు చూసిన చూపు ఆమెను భయపెట్టి, తప్పించుకుని పోయేటట్లు చేస్తుంది. ఇద్దరి మధ్య బంధం మరింత బలం చేకూర్చుకుంటుంది.

అతని భార్య దగ్గర నుంచీ రమ్మనమని ఉత్తరం వచ్చినప్పుడు,

"నన్నడుగుతారేం..." అన్న అరుంధతిని"నువ్వు నాకేమీ కావా?" అని సూటిగా అడుగుతాడు, ఆ కంఠంలో మార్దవం, ధ్వని ఆమెను దిగంతాలకు తరుముతాయి. తన బలహీనతను చెపుతాయి.

"అతను తనను పరీక్షిస్తున్నాడా... స్నేహితుడికి ద్రోహం చేస్తున్నానన్న బాధ లేదా...?" ఇలా ఆలోచిస్తుంది కొంచెం వివేకంతో అప్పుడప్పుడు అరుంధతి. కానీ వివేకం కన్నా అందమైన అహం బలవత్తరమైంది.

దాని బలం ఎంత కాకపోతే, ఆదర్శవాది, వివేకవంతుడు అయిన రాజారావును వివశుణ్ణి చేస్తుంది?! దేశం కోసం ధనం, సుఖం, స్వలాభం - అన్నీ త్యాగం చేసిన వ్యక్తికి వివేకం భవిష్యత్తులో ఏముందో తెలియ చెప్తూనే ఉంటుంది. కానీ తెలిసీ ఏమీ చెయ్యలేని స్త్రీత్వపు ఆకర్షణలో చిక్కుకుంటాడతను.

"నాలో ఏదో బలహీనత ఏర్పడింది. పార్టీ ఆదర్శాలకు కూడా ద్రోహం చేస్తానేమోనని భయంగా ఉంది..." అంటాడు రాజారావు సీతాపతితో. ఆ మాటలకు ఉలిక్కిపడుతుంది అరుంధతి. బలవత్తరమైన ఆకర్షణ, సుకుమారమైన ప్రేమ, ఆరాధన ఎంత మాములు మనిషిలోనైనా కొంత మార్పు తెస్తాయి. అది తాత్కాలికమా? శాశ్వతమా? అన్న ప్రశ్న వారి సంస్కారపు ఎదుగుదలను బట్టి ఉంటుంది... ఈ తన ఆకర్షణ తన భర్తకు ద్రోహం చేయిస్తుందేమోనన్న భయం అరుంధతికి ఉంటుంది.

"మీ స్నేహితుణ్ణి వెళ్ళమనండి. ఇక్కడకు ఎప్పుడూ రావద్దని చెప్పండి..." అని భర్తతో వాదిస్తుంది.

"ఎందుకు?" అంటాడు అర్థంకాని సీతాపతి. ఏమని చెప్పగలదు ఆమె?! అతణ్ణి చూసి తను నిగ్రహించుకోలేదని, అతను తప్ప ప్రపంచంలో తనకు కావలసినదేదీ లేదని ఎలా అనగలదు!

అమాయకుడైన సీతాపతి పోలీసుల బారినుంచీ తనను రక్షించడానికి అలా అంటోందనుకుంటాడు. కానీ, అరుంధతి మరునాడు తనకు చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయిన రాజారావును తలుచుకుని వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తుంది. అతని గొప్పతనం తను

గుర్తించలేదు. అతను వెళ్ళిపోడు తనకోసం ఉండిపోతాడని ఆశిస్తుంది పిచ్చిదానిలా. కానీ, అంతకన్నా అతను బలహీనతను ప్రదర్శిస్తాడని, తనను తాను దిగజార్చుకుంటాడని అనుకోలేకపోతుంది. రాజారావు ఫోటో గదిలో వద్దని అభ్యంతరపెడుతుంది. కానీ, పారెయ్యకుండా తన గదిలో చీరల అడుగున దాచుకుంటుంది.

కాలం ఎవరికోసమూ ఆగదు. గర్భవతి అయిన అరుంధతిని అపురూపంగా చూస్తారు అత్తగారూ, భర్తాకూడా. "సీతాదేవి" పుట్టిన రోజున ఆడపిల్ల పుడుతుంది. "మాధవి" అని పేరు పెట్టుకుంటుంది. మాతృత్వపు మధురిమతో తన ఆశలు, ఉద్వేగాలూ నిద్రబుచ్చుతూ కాలం గడుపుతుంది అరుంధతి.

కానీ, వెళ్ళిపోయిన రాజారావు ఆమె జీవితం నుంచీ నిష్క్రమించి ఉంటే కథ ఎలా ఉండేదో?!! అతని స్థావరాన్ని పోలీసులు పట్టుకోగానే పారిపోతూ దారిలో ఆ ఇంటితోటలో నక్కి ఉన్న అతను "మాధవి"ని ఎద్దుకుమ్మబోవడం చూసి రక్షిస్తాడు. అతని గుండెకు బలమైన దెబ్బ తగులుతుంది. అతనిపట్ల ప్రేమ, కృతజ్ఞత, ఆరాధనతో రెట్టింపు అయిపోతుంది ఆమెకు. ఏనాడూ అసహ్యకరమైన పనులు చెయ్యదు అరుంధతి. కానీ, రాజారావు రక్తం వాంతి చేసుకోగానే బూడిదవేసి శుభ్రం చేసి, పేడపెట్టి అలుకుతుంది. ఆరోజు బహుశా ఆమె గురించి అత్తగారు గమనించి ఆలోచించడం ప్రారంభించి ఉండాలి కానీ, అరుంధతి ఎవరినీ గౌరవించే స్థితిలో కానీ, ఎవరినీ లెఖ్ఖ చేసే స్థితిలో ఉండదు...

ఇద్దరి మధ్యా ఆకర్షణ వెల్లువలా ఎప్పుడు గట్టుతెగి పోతుందేమోనన్న భయం ఇద్దర్నీ కట్టి కుదుపుతుంది. ఒకనాడు దేశం కోసం ప్రాణం అర్పించడానికి సిద్ధపడ్డ ఆ సాహసి తనకోసం తనను వదులుకోలేక కన్నీరు కార్చడమేమిటి? అని ఆలోచిస్తుంది అరుంధతి. కానీ ఆమెలో వివేకం కన్నా ఆడతనం తాలూకు ఉద్వేగం ఎక్కువ. అందుకని ఇద్దరి క్షేమం గురించి, కుటుంబ క్షేమం గురించి ఆలోచించలేక పోతుంది.

వీరిద్దరి మధ్య అల్లుకున్న సున్నితమైన ఆకర్షణవలయం అల్లడంలో రచయిత్రి చాలా మంచి నేర్పు చూపిస్తారు. సంభాషణలలో నాటకీయత ఉంటుంది... స్పందన ఉంటుంది.

"కొన్ని విషయాలు చెప్పేవి ఉంటాయి. కొన్ని అర్థం చేసుకునేవి ఉంటాయి. అర్థం చేసుకునేవి చెబితే వాటి విలువ పోతుంది.."

"నీకు భగవంతుడి మీద నమ్మకం ఉన్నదా? నాకు లేదు. అందుకనే అడుగుతున్నాను..." రాజారావు అడుగుతాడు.

"ఉంది.."

"నీ భగవంతుణ్ణి ఒక కోరిక కోరుకో.."

"ఏమిటది?"

"నిన్ను నానుంచీ రక్షించమని, అమ్మకూ సీతాపతికీ ద్రోహం చెయ్యకుండా నిగ్రహించమనే శక్తి నాకు ప్రసాదించమనీ.."

గుండె నిబ్బరించుకోలేక, ఆ మాటల మధ్య స్పందించే వాంఛను, ఆరాధనను భరించలేక అక్కడినుంచీ పారిపోతుంది ఆమె. ఒక పక్క విప్లవం గురించిన మధన, సమసమాజం సృష్టించడానికి ఏ త్యాగానికైనా మనుష్యులు సిద్ధపడాలన్న ఆదర్శాలు ఉన్న ఈ రచయిత్రి కలం అప్పుడప్పుడు కత్తిలా మారినా చాలా సౌందర్యవంతమైన హృద్యమమైన అమృతపు వెలుగుతో కలాన్ని నింపి అక్షరాలను వెలిగించి రచించగలరనిపిస్తుంది. దీనికి చాలా కరుణ, స్త్రీ హృదయం పెట్టే అలజడి, సామాజిక ముద్రపడని స్నేహాలను పెంచుకున్నప్పుడు ఎటు అడుగువెయ్యాలో తెలియని పరిస్థితి ఇచ్చే ఒత్తిడి గ్రహించగల నేర్పుకావాలి. హృదయానికి ఎంతో విశాలత, ఆలోచనలకు ఎంతో తెరిపి, విచక్షణ కావాలి.

ప్రేమ గురించి అరుంధతిలాంటి ఉద్వేగ స్వభావురాలికి చెపుతూ, రాజారావు -

"లేదు అరూ! నువ్వు పాపం చెయ్యడం లేదు. నువ్వు ప్రేమిస్తున్నావు. సృష్టి యావత్తూ ప్రేమ సూత్రం మీద ఆధారపడింది. మనం ఎన్నింటినో, ఎందరినో ప్రేమిస్తాము. కానీ, కొందరు మానవత్వాన్నే ప్రేమిస్తారు. ప్రేమించడం పాపం కాదు. కానీ, ప్రేమ పేరుతో క్షణిక వ్యామోహాలకు లొంగిపోయి కర్తవ్య భ్రష్టులంకాకూడదు." అంటాడు.

"మీవంటి విప్లవకారులు కూడా ఇల్లాంటి మిధ్యాచారాలకు, సాంఘిక కట్టుబాట్లకూ, మూఢనమ్మకాలకు భయపడాలా?" అంటుంది అరుంధతి. ఆ మాటల్లోనే ఆమె అపరిక్వత, తనకు కావలసినదాన్ని పొందడానికి, విశృంఖలతకు విప్లవం అని పేరు పెట్టి పారిపోదామన్న ప్రయత్నం మనకు అర్ధమవుతుంది.

తనకు కావలసినది తనకు దూరమౌతుంది అన్న కచ్చ ఉన్న అరుంధతి, తన భర్తనూ, అత్తగారినీ అర్ధం చేసుకోవడం, వారి ఇష్టా ఇష్టాలను గమనించడం మానేస్తుంది. తనకూ, రాజారావుకూ మధ్య పెరుగుతున్న ఆకర్షణను వాళ్ళు గ్రహించుకోవడం వాళ్ళు చేస్తున్న పాపంలా భావిస్తుంది. ఎవ్వరినీ లెక్కచెయ్యనట్లు ప్రవర్తించి మరింత అనుమానానికి గురి అవుతుంది.

రాజారావును పోలీసులు అరెస్టు చేస్తారు. కానీ అతని మైకంలో ఉన్న అరుంధతి తన భర్త బస్తీ వెళ్ళి పోలీసులకు అతణ్ణి అసూయతో, కచ్చతో పట్టి ఇచ్చాడని అర్ధం చేసుకుంటుంది.

కానీ పాపం సీతాపతి తన స్నేహితుడి మనోదౌర్భల్యం గ్రహించి, అతణ్ణి రక్షించుకోవాలని, దానికి అతని భార్యాబిడ్డలు ఆసరాగా ఉపయోగిస్తారని, ఆమెను ప్రాధేయపడటానికి వెళ్ళి ఆ మూర్ఖురాలు కాదనడంతో నిరాశగా వెనక్కు వస్తాడు. రాజారావును పోలీసులు తీసుకెళ్ళారని తెలిసి నిర్ఘాంతపోతాడు. తనను అపార్ధం చేసుకుని దుర్భాషలాడిన భార్యకు "ఎందుకు సంజాయిషీ ఇచ్చుకోవాలి?" కచ్చ ఏర్పడుతుంది అతనికి. ఇది సాధారణంగా మనుష్యుల జీవితాల్లో జరిగే ప్రహసనమే. ఎదుటివారు నన్ను ఆమాత్రం అర్ధం చేసుకోలేకపోయారా?" అన్న కచ్చతో, ఉక్రోషంతో మనం ఒక్కసారి ఎవరికీ పరిస్థితి విడమరిచి చెప్పాలనుకోము. అది ఒక్కొక్క మనిషి వారి వారి స్థాయికి తగ్గట్టుగా దానికి చిలువలు, పలువలు కల్పించి, ఊహించి మరొక కొత్త పరిస్థితి, మిధ్యాపరిస్థితి ఏర్పరుచుకుని అదే జీవితమని కొట్టుమిట్టాడతారు. ఈ మానసిక స్థితి తెచ్చే పరిణామాన్ని ఈ నవలలో ఒక మంచి మలుపుగా చాలా అద్భుతంగా ఉపయోగించుకున్నారు రచయిత్రి.

భార్యాభర్తలు ఎడమొగం పెడమొగంగా బ్రతుకుతూంటే చూసి కుమిలిపోతుంది శాంతమ్మ. సంవత్సరాలైనా ఆ దూరం తరగదు. భార్య దుఃఖం చూసి తను మరీ కరుకుగా ఉన్నానేమోనన్న జాలితో ఆమె గదిలో అడుగుపెట్టిన సీతాపతికి రాజారావు ఫోటో ఒళ్ళో పెట్టుకుని ఏడుస్తున్న భార్యను చూడగానే విపరీతమైన కచ్చ పెరిగిపోతుంది. అరుంధతిలోని మొండితనం, కచ్చ పరిస్థితులను సరిదిద్దకపోగా, వాతావరణాన్ని మరింత పాడుచేస్తుంది.

కానీ మనిషిలో మరొకరిని విపరీతంగా బాధపెట్టే బలహీనతలు, భావాలూ కొద్ది కాలంలో ఆ మనిషి దిగజార్చుకే కారణం అవుతాయన్నది రాజారావు విషయంలో నిజం అవుతుంది.

రాజారావు పోలీసులకు లొంగిపోయి ఇన్‌ఫార్మర్‌గా మారిపోయి తన ఆదర్శాలను మర్చిపోయి ఫక్తు రాజకీయవేత్తగా మారిపోతాడు. ఈ విషయం తెలిసి మరింత అసహ్యించుకుంటాడు సీతాపతి. ఆ దిగజారడంలో ఆదర్శపతనమే కాక, నైతిక పతనం కూడా అర్ధం చేసుకుంటాడు. కానీ అరుంధతికి గుడ్డి ఆకర్షణలో ఈ "మార్పు" అర్ధం కాదు.

తమ ఊళ్ళో గొప్ప రాజకీయవేత్తగా మారిన రాజారావుకు సన్మానం అని తెలిసి ఉద్వేగంతో గుండెలు దడదడలాడుతుండగా చూద్దామని బయలుదేరుతుంది అరుంధతి. ఆ ఆక్షణంలో ఆమెకు "రాజారావు దర్శనం" తప్ప మరేమీ కావాలనిపించదు. క్షణంలో తీసుకునే ప్రతి నిర్ణయం ఆమె జీవితానికి శాపంగా మారుతుంది.

"ఇల్లు కదలడానికి వీల్లేదనీ అక్కడికి వెళితే మళ్ళీ ఈ ఇంట్లో స్థానం ఉండదనీ" కాలరుద్రుడిలా అరుస్తూ చెప్తాడు సీతాపతి. కానీ ఆ మూర్ఖురాలు భయపడదు. అస్సలు పరిణామాల గురించి ఆలోచించదు. "ప్రపంచంలో మరేమీ లేదు, రాజారావు సాన్నిధ్యం తప్ప" అనిపిస్తుంది.

"నువ్వెందుకు వచ్చావు? వాడేడీ?" రాజారావు మీటింగ్ తర్వాత అడిగిన మొదటి ప్రశ్న అది. తన ప్రేమికుడిలోని లౌక్యుణ్ణి మొదటిసారిగా, లీలగా గుర్తించగలుగుతుంది ఆమెలో కొద్దిగా మిగిలిన వివేకం.

"నువ్వు ఇంటికి వెళ్ళు, ఇంట్లో వాళ్ళు ఒద్దంటే రాకు.." అని ఆమె సంసారంలోకి ఆమెను తిరిగి పంపించేసి బాధ్యత ఒదిలించుకుంటాడు రాజకీయవేత్త రాజారావు.

బలవంతంగా తన ఇంటిలో అడుగుపెట్టలేనని, ఆ ఇంటి తలుపులు తనకు శాశ్వతంగా, మూసుకు పోయాయనీ తెలిసి చుట్టుపక్కల జనం వింతగా చేరడం చూసి అరుంధతిలోని రాక్షసత్వం నిద్రలేస్తుంది. రాజారావు దగ్గర తగిలిన దెబ్బ గుండెమీద పచ్చిగా ఉండి ఈ పరిస్థితి వల్ల మరింత కచ్చగా మారుతుంది.

"ఈ ఇంట్లో నీదేం లేదు.." అన్న భర్తతో చాలా అసహ్యకరమైన స్థితికి దిగజారి, మానవత్వం, మాతృత్వంకూడా మరిచిపోయి, అతడి మనసు మీద దెబ్బ తీయడం ఒక్కటే ముఖ్యంగా పెట్టుకుని

"ఈ బిడ్డమాత్రం నీదా? నీకు పుట్టిన బిడ్డ కాదు.." అని భయంకరమైన అబద్ధాన్ని అరిచి మరీ చెబుతుంది అరుంధతి. ఆమెలో ఆ క్షణంలో "తల్లితనం" ఉండదు. కేవలం అరిషడ్వర్గాలు త్రాచుల్లా తలెత్తిన స్త్రీ మూర్తి అంతే. తను ఉచ్చరించిన మాటలు తన బిడ్డకు ఏ ద్రోహం చేస్తాయో తెలియని మూర్ఖత్వంతో రాజారావును వెతుక్కుంటూ వెళ్ళిపోతుందామె.

కానీం అతడు ఆమెను తిరిగి వెనక్కివెళ్ళమనే అంటాడు. సంసారం చెడగొట్టుకోవద్దని లౌక్యంగా చెపుతాడు. పరస్త్రీతో స్నేహం రాజకీయంగా అతని పలుకుబడికి దెబ్బ అని, మొండికేసిన ఆమెను ఎలక్షన్ అయ్యేవరకూ మిసెస్ వైకుంఠం ఆశ్రయంలో ఉండమంటాడు. అప్పటికి అరుంధతిలో ఆత్మాభిమానం సహనం పోయాయి. తను ఈ 'అర్థింపు' స్థితికి ఒకప్పటి ఇల్లాలితనం నుంచీ ఎలా దిగజారిపోయానా? అన్న మధన లీలగా ఉన్నా ఆమెను జీవితం, అహంకారం సరిగ్గా ఆలోచించనివ్వవు.

మిసెస్ వైకుంఠం ఇంట్లో జరిగే ఆడపిల్లల వ్యాపారం, సంఘసేవ కింద జరిగే దగుల్బాజీ పనులు, తనను ఆ ఇంట్లో ఉంచి రాజారావు వచ్చి చూసిపోవడమూ ఆమెకు తన "స్థితి" తెలియచేస్తాయి.

రాజకీయంగా రాజారావు ఎదుగుతాడు. అతణ్ణి అడ్డంపెట్టుకుని అరుంధతి లక్షాధికారిణి అయిపోతుంది. కానీ ఆమెకు మనుష్యులంటే జుగుప్స, కోపం. తనకు రాజారావు మీద హక్కు లేదనే సాంఘిక కట్టుబాట్లు, వీటిమీద విపరీతమైన ద్వేషం - ఇవన్నీ అరుంధతిని బ్రహ్మరాక్షసిలా మారుస్తాయి. ఎంతగొప్ప వారినైనా, తన గేటు దగ్గర కుక్కలా కాపలా కాయించి ఆనందిస్తుంది. రాజారావు చేత రాజకీయ లాభాలు పొందాలనుకునేవారు ఆమె ముందు లక్షలు గుమ్మరిస్తారు.

కానీ ఆమెకు మనశ్శాంతి ఉండదు. రాజారావుకు ఉండనివ్వదు. ఆమె అహంకార దర్పాన్ని కొంచెం సడలించుకుని మంచి పేరు తెచ్చుకోమన్నాడని అతని మీద విరుచుకుపడుతుంది. ప్రతి మీటింగుకూ అతని ఆదర్శాలమీద కానీ, అతనిమీద కానీ ప్రేమా గౌరవం రవ్వంత లేని అతని భార్య అధికారహోదాలోకి వెళ్ళగలగడం, అతనికోసం సర్వం త్యాగం చేసిన తను చాటుగా "అతని తాలూకు మనిషిగా బ్రతకవలసి రావడం,ఈ పరిస్థితిలో ఏమాత్రం అసందర్భం లేనట్లు రాజారావు ప్రవర్తించడం ఆమె భరించలేకపోతుంది తను కనీసం అతని ప్రాపకంలో ఒక ఎమ్.ఎల్.ఏ కూడా కాలేదని తెలుసు ఆమెకు. ఎప్పుడు ఆమెను చూడటానికి వచ్చినా, తనలో గిల్టీకాన్షియస్ నిద్రలేపి, మాటలతో చిత్రహింస పెట్టే ఆడదాని సన్నిధిలో "అలనాటి ఔన్నత్యాలు" ఊహించుకుంటూ బ్రతికే త్యాగం, అవసరం ఏ మగవాడికీ ఉండవేమో... పైగా లౌక్యుడు, రాజకీయవాది అయిన రాజారావు అవకాశం కోసం ఎదురుచూసి చాలా మెత్తగా ఆమె జీవితం నుంచీ తప్పుకుని ఒంటరిదాన్ని చేసి వెళ్ళిపోతాడు.

ఇంక ఇంతకాలం అహంకారంతో ఆమె అవమానించిన వ్యక్తులందరూ ఆమెను ఏ బలం లేకుండా చేసి హేళన చేస్తారు. కనీసం పనివాళ్ళను కూడా ఏ నిమిషం ఆదరంగా చూడని ఆమెకు అంతటా శూన్యమే మిగులుతుంది.

ఆస్థితిలో ఆమెకు ఫోన్‌కాల్ వస్తుంది. ఆమె కూతురు, పదిహేనేళ్ళ క్రితం వదిలిపెట్టిన మాధవిని చూడాలంటే ఆ అర్థరాత్రి పన్నెండు గంటలకు రావాలనీ లేకపోతే జీవితంలో మరెప్పుడూ ఆమెను చూడలేవనీ అంటాడు అవతల వ్యక్తి.

వెళుతుంది అరుంధతి భయంగా, బాధగా. ఇన్నాళ్ళికి ఆమెలో ఎక్కడో దాగి ఉన్న మాతృత్వం నిద్రలేస్తుంది. తన బిడ్డ మంచి బొమ్మ, తండ్రి శిక్షణలో పెరిగిన పరమపవిత్రమైన దేవతామూర్తిలా ఊహించుకుంటూ వెళుతుంది.

శవాకారంలాంటి తన భర్తను మృత్యుగుహలా ఉన్న ఇంట్లో చూస్తుంది. అతను మాటలతో చిత్రహింస పెడితే భరిస్తుంది. తన బిడ్డను చూపమని ప్రాధేయపడుతుంది.

"ఆబిడ్డ ఎవరి బిడ్డ? ఇప్పటికైనా నిజం చెప్పమంటా"డు ఆమె భర్త.

"నీ బిడ్డే ఆ నాడు కచ్చతో అబద్ధం చెప్పాను." అని ఒప్పుకుంటుంది. ఏడుస్తూ అరుంధతి. "నువ్వు రాజారావును పోలీసులకు అప్పగించావనీ నాకు దూరం చేశావని కచ్చ నాకు," అంటుంది. అతను చెయ్యని ఆ నేరం, ఊహతో ఎంత ఊపిరిపీల్చుకుందో ఎంత సర్వనాశనాన్ని సృష్టించినదో ఇద్దరూ తెలుసుకుంటారు. కానీ అప్పటికే జీవితకాలం లేటు అయింది. పశ్చాత్తాపంతో జీవితాన్ని సరిదిద్దుకునే ఛాన్సు అందరికీ ఉండదు.

మాధవి పెళ్ళి కాకుండానే గర్భవతి అయి బిడ్డను కని చనిపోయింది. పదహారేళ్ళు కూడా నిండని ముక్కుపచ్చలారని తన బిడ్డ తను ఆడిన అబద్ధంవల్ల, తండ్రి ప్రేమకు దూరం అయి మృత్యుదేవత చల్లని ఒడిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

దెబ్బతిన్న పావురంలా గిలగిలలాడుతూ ఒక్క క్షణం ఆలస్యం చెయ్యకుండా గుంటూరు హాస్పటల్‌కు తన మాధవి బిడ్డ అనాథగా ఉంచడం ఇష్టంలేక అమ్మమ్మగా పెంచాలని పరిగెడుతుంది అరుంధతి.

ఇక్కడ ఒక హృద్యమమైన సన్నివేశం వర్ణిస్తారు రచయిత్రి. అసలు మనుష్యుల పట్ల వాత్సల్యం, తన కింద పనిచేసేవాళ్ళ పట్ల ఏమాత్రం మానవత్వం ప్రకటించదు అరుంధతి. ఆమెకు వాళ్ళను బానిసలుగా చూడటం అలవాటు. కానీ ఆమె అంత దుస్థితిలో, డ్రైవరు చెలమయ్య ఆమె ఆకలి, అలసట గమనించి ఆమెకు సేవ చెయ్యడం చూసి, మొదటిసారిగా ఆమెలో మానవత్వం నిద్రలేస్తుంది. అటు భర్త, ఇటు ప్రియుడు, మరెందరో పరిచయస్థులు తేలేని మార్పు ఆమెలో ఉన్నట్లుండి సూర్యకాంతిలా ప్రతిఫలిస్తుంది. పరేంగిత జ్ఞానం రేకులు విప్పుకుంటుంది. ఆమె పుట్టి బుద్దెరిగిన తరువాత తన కోసం నిష్కామంగా, నిండు మనస్సుతో బాధపడిన వాళ్ళు ఎవరూ లేరు. తండ్రికి తను రొమ్ముమీద కుంపటే. భర్త తనను ఒక పువ్వులా చూశాడు. మనిషిగా చూడలేదు. రాజారావు ప్రేమించి ఆరాధించినా, తన స్వార్థానికి ఆమె భవితవ్యం బలిపెట్టాడు.

తండ్రి, భర్త, ప్రియుడు - ఈ ముగ్గురూ ఇవ్వలేనిదేదో ఈనాడు డ్రైవరు ఇవ్వగలిగాడు. ప్రకృతిలో సహజంగా పురుషుడు, స్త్రీకి ఇచ్చేదానికి చాలా భిన్నమైనదేదో దాన్ని ఇచ్చాడు. ఒక వ్యక్తి మరో వ్యక్తికి, ఒక మానవుడు మరొక మానవుడికి ఇవ్వగలిగింది అదే అయినా అది అందరూ ఇవ్వలేనిది. అలాంటి సహృదయత, కరుణ, సానుభూతి, మానవతా ఆమెను మొదటిసారిగా ఆలోచింపచేశాయి.

ప్రశాంతంగా కళ్ళు మూసుకున్న ఆమెకు, మారిపోక ముందు రాజారావు కలలుకన్న సమసమాజం, అతని ఆదర్శాలూ గుర్తుకు వస్తాయి. తను తన మనుమరాలికి "సమత" అని పేరు పెట్టినట్లు, చెలమయ్య బిడ్డా సమత కలిసి ఆడుకుంటున్నట్లు తను ఒక సమసమాజాన్ని స్థాపించినట్లు పగటి కలలు కంటుంది. అదే తన జన్మరాహిత్యం అనుకుంటుంది.

కానీ విధి ఆమెకు అంత సులభంగా ఆ "కల" నిజం కానీయదు. హాస్పటల్ స్ట్రయిక్‌లో పోలీసుల కాల్పుల్లో దెబ్బతిని పడిపోతుంది అరుంధతి. చచ్చిపోతూ, తన ఆస్థిని పేద ప్రజానీకానికీ వారిలో ఒకరిగా పెరగబోయే తన మనుమరాలు "సమత" కు అందజెయ్యమని కోరుకుంటుంది.

"నేను చూడలేని "సమత"ను మీరు పెంచి పెద్దచెయ్యండి" - అని కోరుకుంటూ కన్నుమూస్తుంది.

ఆశోపహతురాలైన ఆమె తెలుసుకున్న జీవన సత్యం మన కంట తడిపెట్టిస్తుంది. సెక్స్, విప్లవవాద కథలు చదివి, పరిస్థితులు అర్థంచేసుకోకుండా సంఘం మీద తిరుగుబాటు చేసిన సంసార స్త్రీకి మనదేశంలో సంప్రాప్తించే అంత్యపరిణామాన్ని వర్ణించడంలో చాలా పాటవం చూపించారు రచయిత్రి. ఈ నవలలో సీతాదేవిగారు విప్లవాన్ని విప్లవవాదులను గౌరవించి, వారిగురించి అద్భుతంగా రాసారు. అవి సరిగా అర్థంచేసుకోకలేకపోయినా, ఆదర్శాలు కాక, అవి మాట్లాడ్డం వల్ల వచ్చే ఏదో కొత్త గ్రూపిజం, స్వాతంత్ర్యం మాత్రం కావాలనుకునేవారి జీవితం కత్తి మీద సాముగా మారుతుందని, చాలా అద్భుతంగా ప్రారంబమైన గొప్ప ఉద్యమాలు ఈ అవగాహన లేకపోవడం వల్ల భ్రష్టత పట్టవచ్చు అన్న వివరణ ధైర్యంగా సూచించారు రచయిత్రి. అజ్ఞానం, అమాయకత్వం మంచిది కావేమో కాని అవగాహన లేని ఆదర్శం, విప్లవం గుడ్డివాడి చేతిలో రాయిగా మారే ప్రమాదం ఉంటుంది.

ఈనాడు ఈ రాజకీయ చదరంగంలో ఎందరో అరుంధతులు... మనకు నిత్యం తటస్థపడే అనేకమంది స్త్రీ మూర్తులలో అరుంధతి ఛాయలు మనకు కనిపిస్తూనే ఉంటాయి. రాజకీయ చదరంగంలో "పావు"గా మార్చబడే ప్రతిస్త్రీమూర్తీ ఒక్కోసారి "సమత"లోని అరుంధతిని చదివి తెలుసుకోవడం మంచిదేమో.

(వనిత మాసపత్రిక జులై 1989 సంచిక నుంచీ పునర్ముద్రితం)

ఇలా అన్నారు

చాలా నవలలను మనం గుర్తుపెట్టుకోలేం. అలా గుర్తు పెట్టుకోవడానికి తగినది ఏమీ వాటిల్లో ఉండదు. కొన్ని అసలు చదివించలేవు. కొన్ని నవలలు పత్రికల్లో సీరియల్స్‌గా వస్తుంటాయి. వాటిలో సాగదీయడం అనేది ప్రధానగుణం. ఎక్కువ విషయాన్ని తక్కువ మాటలతో చెప్పినప్పుడు వున్న అందం తక్కువ విషయాన్ని ఎక్కువ మాటలలో చెప్పటంలో లేదు.

ఈ మధ్య ఒక కథలో చదివాను. అక్కడ లీల నిలబడివున్నది. ఎందుకు నిలబడి వున్నది? నిలబడవలెను కనుక నిలబడివున్నది. అదీ వాక్యం.

ఈ వాక్యంలో లీల అనే ఆడపిల్ల కర్త, నిలబడడం క్రియ - క్రియ మూడు తడవలు చెప్పాడు రచయిత . అదే చర్విత చర్వణం. ఈ వాక్యం వ్రాసిన వాడు ఏ జన్మలోనూ రచయిత కావడానికి అవకాశం లేదు.

ఉత్తమ రచయిత ఇంకా ఈ విధంగా అంటాడు- అదే లీల నిలబడడాన్ని గురించి.

"అరగంట నుండి లీల అలాగే నిలబడి వుంది, బస్సుకోసం" అని రాస్తాడు.

ఈ వాక్యంలో కర్త, కర్మ, క్రియ - కథ నాలుగూ వున్నాయి. మనకి విషయం అర్థమైంది. ఇది కథా రచన.

- ఊహాగానంలో లత